

Győri György

Budapestre vonatkozó ujságcikkek			
Szerző: Az óbudai textilmunkások harca			
Cím: 1908.			
Forrás: <i>Heugler</i>			
(Hely)	(Idő)	(Köt. v. füz.)	(Oldal)
	<i>1908. II. 16. és 17. 30.</i>		

Tárgy:
 Hely:
 Idő:
 Személy:
 Helyszám:

677
 "1908"

A XX. SZÁZAD ELEJÉN hatalmas fejlődésnek indult a magyar ipar. Tíz esztendő alatt — csupán a budapesti Iparfelügyelőség körzetében — több mint 300 üzem keletkezett. És csodálatos dolog — de jellemző a kapitalizmus fejlődési törvényeire — hogy ugyanakkor ugrásszerűen megnőtt a munkanélküliség s a főváros utcáin százával „sétáltak” a legkiválóbb szakmunkások. Természetes hát, hogy az elkeseredett magyar munkásosztály küzdelmében gyújtó szikraként hatott az 1905-ös orosz forradalom, melyről Ady Endre, a zseni látónoki erejével így írt:

„... Ezt a forradalmat a nép csinálja... A történelemnek büszkesége lesz e szörnyű fölindulás... Mintha az új század nemcsak naptári fogalom volna, hanem valóságos, új epocha kezdetét jelentené!...”

Az orosz forradalom hatására megmozdult a magyar munkásság. Soha annyi sztrájkot nem jegyeztek fel, mint az első világháború előtti esztendőben. A szabadságvágy árama, ami végigfutott az egész hazai munkásosztályon, nem hagyhatta érintetlenül a sok tekintetben elszigetelt óbudai textilmunkásokat sem.

A GOLDBERGER-GYÁR-BAN kevés volt a szervezett munkás. Hiszen csupán 1908 februárjában alakították meg

Óbudán a textilmunkások szakszervezetének helyi csoportját. De konok ellensége volt a munkásszervezkedésnek a fiatal dr. Buday-Goldberger Leó, az újdonsült „részenyitársaság” igazgatója is. Goldberger Leó szeretett dicsekedni azzal, hogy 120 esztendő gyárában barátságos, családi, „patriarchális” viszonyok uralkodnak. Noha kétségtelen, hogy a gyár-ra mindig is jellemző volt bizonyos „családias” hangulat; a kedélyes felszín alatt kegyetlen valóság rejtett. Az ú. n. „patriarchális” viszonyokat így jellemzi a korabeli sajtó:

„... A Goldberger-gyárban például a vörös-, kékfestő-, összerakó- és előkészítőműhelyekben reggel 1/2 5 órától este 1/2 10-ig tart a munka. Az ebéd-idő 1/2 óra, úgy, hogy a munkások a gépek mellett kénytelenek ebédjüket gyorsan elkölteni. A munkások kötelesek vasárnap is dolgozni, mégpedig fél 5 órától déli 12 óráig. Nem csoda, ha annyi a munkások között az elnyomorodott, beteges...”

Az embertelen helyzet ellen a küzdelmet a gyáriak öntudatosabb, szervezettebb csoportja, a vas- és fémmunkások indították meg. Apróbb sztrájkok apróbb eredményeivel mutatták az utat az eszmélő textilmunkásoknak, s már az is nagy eredmény volt, hogy 1908-ban

az óbudai textilmunkások a „Kreml-malomhoz” címzett fogadóban együtt ünnepelték a május elsejét. Nemsokára sztrájkba léptek a Fürst-féle gyár (ma: Pamutkikészítő V.) munkásai. Megmozdulásuk némi eredménnyel járt, de az igazi, nagy összecsapásra csak ezután került sor.

A főváros Óbudára tekint. Óbuda valahogy mindig mostohagyermek volt Budapestnek, de a fővárosi munkásmozgalomnak is. Csepel és Angyalföld nagy napjai mellett, csak szerény bolygócskáknak látszanak az óbudai munkásság küzdelmei. Am 1908 júniusában az egész főváros figyelme két óbudai textilgyárra; a Goldberger- és a Fürst-féle kartonnyomógyárakra terelődött. E két gyár mozgalmának az ad különös jelentőséget, hogy összefogva, kemény szolidaritást vállalva vívták ki eredményeiket. Nézzük meg, mit írt erről a korabeli „Rendőrségi jelentés”:

„Goldberger Sám. F. és Fiai kékfestő- és kartonnyomógyár Rt-nál a vas- és fémmunkások június hó 2-án, reggel 8 1/2 órakor az alábbi közölt memorandumot nyújtották át a gyár

igazgatóságának és arra még aznap délelőtt 11 órára kérték a választ:

„Tekintetes Igazgatóság!

A b. vezetésük alatt álló gyár vas- és fémipari munkásai és a gépház személyzete azon tiszteletteljes kérelemmel bántorkodik a tek. Igazgatósághoz fordulni, miszerint az alábbiakban foglalt kérelmeinket figyelembe venni kegyeskedjék és a munkásság anyagi helyzetének javítását célzó kérelmünket teljesítse.”

A követelt munkabérek felsorolása után a memorandum így zárul:

„Kérjük a tek. Igazgatóságot, miszerint mosdókészüléket, valamint szerény méretű ruhaszekrényeket kegyeskedjenek felállítani, hogy egyrészt módunkban legyen mosakodni, másrészt ruhánkat a por és piszok ellen megóvhassuk...”

Budapest, 1908 június 2.

Teljes tisztelettel

A gyár vas- és fémipari munkásai és gépházi személyzete. A gyár igazgatósága azt válaszolta... hogy megfelelő választ csak június 4-én adhat. A munkások azzal távoztak el, hogy a választ közik társaikkal. A munkások nem lévén

megelégedve... nyomban, vagyis délelőtt 10 órakor sztrájkba léptek.

A gyár munkásai még az nap este a Fürst... rt... munkásaival gyűlést tartottak, ahol a Goldberger-gyárban dolgozó textilmunkások is elhatározták, hogy... szolidaritást... vállalnak...

A sztrájkolók száma 641-et tett ki, s pedig 72 vas- és fémmunkás, 569 textilmunkás. A gyárban összesen 73 munkás maradt vissza.”

Gyönyörű lépés volt a Goldberger-gyár textilmunkásai részéről, hogy szolidaritási akcióba léptek, ám ez az akció nyomban bérmozgalommá növekedett, s a Goldberger textilmunkások a következő követeléseket terjesztették elő:

„1. Minden férfi- és nőmunkásnak 20% béremelés.

2. A szervezkedési szabadság és a bizalmiférfi-rendszer elismerése.

3. Május 1-nek, mint munkásünnepnek elismerése.

4. A munkarend feletti felügyeletre és a munkaadó és munkások közötti eltérések kiigyeztetésére, 6 tagú bizottság alakíttassék az igazgatóság, valamint a munkásság kebeléből, 3-3 taggal.

5. Ebből a mozgalmából kifolyólag 6 hónapon belül senki el nem bocsátható.

6. Tisztességes bánásmód. 7. Mindenki a régi munkájához visszahelyezendő.

8. A sztrájktró munkások elbocsátása.

9. Túlórakért 50%-kal több fizetendő.

Budapest, 1908 június hó 3-án.

A szervező bizottság.”

A „RENDŐRSÉGI JELENTÉS” persze nem szól arról, hogy a keddi esti nagy, közös gyűlésre, amit a Lajos-utcai Frey-vendéglőben tartottak, szép számmal kivonult a „karhatalom” is. Dacára ennek, a két gyár munkásai elismeréreméltó példáját adták a testvéri összefogásnak, s a rendőrpáncsnok közbekiáltása ellenére egyhangú lelkesedéssel szavazták meg a következő határozati javaslatot:

„Tekintettel arra, hogy a két textilgyárban dolgozó munkások érdeke azonos, kimondja a textil- és vasmunkásoknak 1908. évi, június 2-án tartott nyilvános gyűlése, hogy a két gyár munkásai szolidaritást vállalnak egymással és addig nem veszik föl a munkát, amíg mindkét gyárban a munkások jogos követeléseit nem teljesítik...”

Győri György.

(Folytatás: a sztrájkutányak és az egyeztető tárgyalások eredményéről, a következő számunkban.)